

■ Když jsem byla požádána o recenzi edice, která v redakci Alexeje Pernici vychází v Kulturním domě hl. m. Prahy třetím rokem, trochu jsem se bránila: všechny svazky jsem nedostala, v některých jsou použity moje práce, ty další jsem většinou už tak či onak posuzovala a konzultovala — jakpáp tak má smysl ještě o nich psát? Ta první námitka by la vyvrácena hravě, dostala jsem balík archivních exemplářů. Tu druhou už lze vyvrátit obtížněji: pro autory by sotva mělo smysl, kdybych psala slohová cvičení na náměty jim známé. A nemělo by to mnoho smyslu ani pro potenciální čtenáře. S celým kompletem jsem dostala i připravenou obálku svazku Šestého a na ní se skví pohled Sešitů dosud vydaných: svazek první — rozebráno, svazek druhý — rozebráno, svazek třetí — rozebráno, svazek pátý (jak už správně tušíte) — rozebráno, jen u svazku čtvrtého, který v době tisku onoho přehledu ještě nebyl hotov, toto slůvko chybí. Takže ani čtenář nepotřebuje běžný typ recenze k tomu, aby si podle ní vybral, o co si do Kulturního domu hl. m. Prahy napsat. A proto zde podám jen charakteristiku oněch pěti svazků, informaci o tom, co se připravuje, a kritiku zaměřím spíše na otázky ediční politiky, neboť tam je cosi velice v nepořádku. A obávám se, že na českých tocích uplyne něco vody, ba i pár pořádných povodní jimi projde, než v této oblasti zaznamáme závan nového myšlení a socialistické podnikavosti, což je obojí závislé na pádu byrokratických bariér.

První sešit obsahuje starší práci *Soni Pavelkové* DRAMATICKÁ VÝCHOVA. Je to přetisk publikace KKS České Budějovice, soubor popisů cvičení, dramatických her, improvizací a stud vytvořených v praxi *Soni Pavelkové*, a to jak v její práci v literárně dramatickém oboru LŠU s dětmi a dospívajícími, tak v seminářích (krátkodobých i dlouhodobých, o-kresních, krajských i ústředních, při přebíháních i mimo ně) pro dospělé, hlavně pro vedoucí dětských souborů. Je to výsledek letité výsoce kvalifikované a tvořivé práce, nesoucí pečť osobnosti autorky, tedy osobitá, osobní varianta, rozvinutá a podstatně obohacená systémem dramatické výchovy, jak se u nás praktikuje v posledních asi dvaceti letech. Poslouží každému vedoucímu dětského divadelního, loutkářského nebo přednesového kolektivu, ale stejně dobře může inspirovat a poučit ty, kteří pracují s mládeží i dospělými jakéhokoliv věku, pokud ovšem jsou schopni tvořivě myslet, jednat, hrát si, a nečekají na hotové recepty, jichž v naší oblasti prostě není a být nemůže.

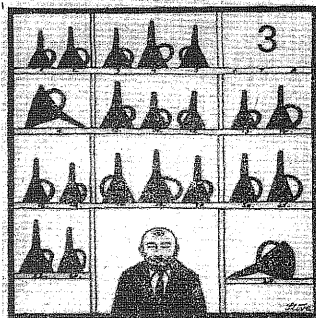
Sešit druhý — *Jaroslav Provaník*: ČTENÍ O INSCENOVÁNÍ A REŽIŽOVÁNÍ V DĚTSKÉM SOUBORU — je sborník prací vydaných většinou časopisecky, v Čs. loutkář. Amatérské scéně a Kaplické štance. Posledně jmenované periodikum, vycházející každoročně v rámci KDL v sedmi číslech (den ode dne tušitých a tušitých), je zdrojem nejvdutnějších, neboť je na otázky dramatické výchovy zcela specializováno. Tento sešit nepodává a nemůže podat soustavnou metodiku, neboť ta ani není vypracována a snad ani vypracována dnes být nemůže. Přínáš však řadu poznatků, pohledů, stanovisek i osobních zkušeností z pra-

DĚTI HRY DIVADLO

xe, nahlédnutí do různých „kuchyní“, lišících se nejen osobou „kuchaře“, ale zejména specifickou skladbou „jídelníčku“. Přitom některé prvky jsou shodné, neboť základní věci prostě v principu shodně být musejí: buď vaříme knedlíky, nebo polévku. Jiná věc je, jaké knedlíky, a jakou polévku. V tom sborníčku jsou však i materiály jaksi „zvenčí“, zejména podklad doc. Vladimíra Adámka pro o-

VADLO, výbor z absolventských prací posluchačů dvouletého dálkového kursu, který v Kralupech nad Vltavou pořádá Kulturní dům hl. m. Prahy společně se Středočeským KKS a jehož se zúčastňovali hojně i Jihočeši a Severočeši. Stejně jako v jiných dlouhodobých kursech, i zde byl zařazen předmět „autorská a dramaturgická práce“, založený na praktických pokusech účastníků o vlastní hru

Sešity dramatické výchovy aneb AŽ ŽIJÍ PODIVÍNÍ!

SEŠITY DRAMATICKÉ VÝCHOVY
VĚRA PERNICOVÁ
KOMUNIKACE POHYBEM

snovy režie ve vzorových osnovách tříd dramatické výchovy lidových konzervatoří.

Sešit třetí — *Věra Pernicová*: KOMUNIKACE POHYBEM. 120 stran textu obsahuje výklad autorčinými celoživotními práce na metodice bytostného pohybu z těžiště, jeho využití v dramatické výchově, popisy přípravných cvičení aktivizujících bytostný pohyb z těžiště. Na tuto práci mají navázat další díly, obsahující cvičení na rozvíjení a posílení stylizací bytostného pohybu z těžiště. Nezbytná publikace pro každého, kdo se zabývá v dramatické výchově (i jinde — viz výše) „pohybovkou“, případně jejími vztahy k dalším dílům disciplinám.

Čtvrtý a dosud snad nerozebráný svazek — *Zdena Josková*: DĚTI, HRY A DI-

ci dramaturgizaci. Ne všem se podařilo dovést dílo ke konci, ale to není nejdostatnější: důležité je, že si všichni „omakali“ dramaturgii aktivně a jaksi „zvenčí“. Že si ověřili nutnost chápat dramaturgii jako sorník veškeré divadelní práce, ne jako cosi odděleného. Ale to vše si snad stihnete přečíst v rozsáhlé předmluvě *Zdeny Joskové*, máte ještě šanci publikaci si objednat. Nečekejte však zásobník předloh na šest dalších sezón, sborníček má výrazně metodický charakter, a to zdaleka nejen proto, že v dětském divadle lze sotva mechanicky převzít hotový text a pouze jej interpretovat (natožpак reprodukovat!), ale také proto, že čtyři z šesti zařazených prací jsou devizově vázáné. Jejich nastudování bez souhlasu DILIA (který je velice nepravděpodobný) vás může přivést do velké patálie, ba průšvihů pro devizový přestupek. Však také jedna z autorek to zkusila na vlastní kůži, když právě z těchto důvodů nemohla být její inscenace zařazena na Loutkářskou Chrudim. [Zdá se, že zakázané ovoce opravdu chutná nejlíp. Nepochybně v západní literatuře pro děti je celá řada skvostů, ale kdybychom si dali práci, našli bychom je i doma, na Východě i v klasice podle autorského zákona již volně.] Různorodost tvarů, ale i úvodní dramaturgicko-režijní rozbor (nebo spíš skromněji řečeno záměry a principy), i dodatky ve formě popisu cvičení užitéch v procesu přípravy inscenací, stejně jako typy předloh, jejichž žánr a tematika, způsob dramatického zpracování mohou být inspirací pro ty, kteří by se rádi pustili do vlastní autorské práce.

Sešit pátý — OSM LETMÝCH POHLEDŮ DO LABYRINTU ZÁKLADNÍCH POJMŮ DRAMATICKÉ VÝCHOVY A NĚKOLIKA POJMŮ S NIMI SOUVISEJÍCÍCH sestavil *Jaroslav Provaník*. Je to jakýsi průvodce, příručka, založená na různých starších materiálech roztroušených částí v knížkách, zčásti v málo dostupných přehledkových zpravodajích; východisko a snad i podnět k tomu, aby čtenář sáhl po literatuře, z níž se tu ci-

tuje a jež je v každé kapitole uvedena, a aby začal hlouběji uvažovat o problémech dramatické výchovy. Ale stejně dobře poslouží tento sešit zasvěcenému ve chvílích znavu a tápání jako vodítko, které pomůže znovu utříditi rozházená a rozbíhající se myšlenky.

Redakce Sešitů slibuje ještě druhou část těchto „letmých pohledů“, měla by vyjít jako svazek osmý, pod č. 6 vychází (S) hledání (v) prostoru L. Richtra, A. Pernici a V. Zajíce, pak by měl následovat Zvuk, hudba a divadlo Š. Filicika, do budoucna je ještě ohlášena Metodická příručka hlasové výchovy Šárky Štembergové. Snad by v druhé části „slovníku“ mohli být vedle kompletních seznamů literatury, podávajících přehled všeho, co by mělo být dostupné aspoň v knihovnách, i seznam literatury, která je k dostání. Neboť i taková existuje.

Ale to už se dostávám k hlavní části, ke kritice, k pláči nad stavem ediční politiky v oblasti ZUČ vůbec a dramatické výchovy zvláště. Nechci tu opakovat, co vše bylo řečeno o neexistenci odborné divadelní literatury na divadelnických sjezdech v minulém roce a kolem nich, ani to, co bylo v poslední době napsáno o skandálně nízkých nákladech těch několika málo divadelních publikací z poslední doby. Chci se tu zastavit u faktu, že vše závisí na lidech, a to i v mezích dané situace. Bývala před časem ve Státním pedagogickém nakladatelství redaktorka Miloslava Kozzerová, dnes už bohužel v důchodu. Měla na starosti edici pro literární dramatické obory LŠU a dostala ji jaksi nádvakem k svým dosavadním učebnicím pro výtvarné školy a obory. Její zásluhou a přičiněním máme vůbec nějakou literaturu. Nečekala, co dostane příkazem shora, ale doslova vydupávala publikace — vymáhala rukopisy z autorů, ale také autorům vyšlapávala cestu v nakladatelství, pro něž byly záležitosti nikoli prováděného významu, řečeno velmi mírně. Její zásluhou spatřily světlo světa *Dismantv* Receptář dramatické výchovy, *Základy dramatické výchovy*, obě knížky *Radovana Lukavského*. Jejich existence není zanedbatelná už proto, že některé z nich jsou učebnicemi normativními a to v SPN znamená, že se jejich zásoba musí doplňovat obnovovanými vydáními. Po odchodu *Miloslavy Kozzerové* do důchodu už vyšly v SPN jen dvě publikace z oblasti přednesu a mluvené řeči, neboť jde o disciplíny, které školský systém je schopen zařadit pod hlavičku „český jazyk“. Ale divadlo? Nebo výchova osobnosti dítěte? Nebo snad dokonce fakt, že dramatická výchova se vyučuje už dva nebo tři roky na středních pedagogických školách? Je tvoří součástí programů mateřských škol? Jenom se pozvolna začalo připravovat vydání nové verze učebnice loutkářství pro SPgŠ, ale vše ostatní čeká a čeká. LŠU necht si poradit s rozmožněním a ZUČ přece má svou síť zařízení.

A v této situaci se pachtí pár podivínů, jako je v našem případě *Alexej Pernica* se svými spolupracovnicemi, a tuto mezeru se snaží vyplnit. Je to trochu, jako bychom vodopád Labe drželi rukama. Platí totiž nařčení, že kulturně výchovná zařízení mohou vydávat jen pro svůj

region. Některá si to vysvětlují dokonce tak, že mohou vydávat jen regionální literaturu, tj. tu, která je k danému kraji vázána osobou autora nebo tematikou. To funguje jakž takž u folklóru, ale ani tam to jistě není zcela přesné. Co však je třeba jiho-moravská režie nebo severočeská scénografie, či metodika dramatické výchovy na způsob okresu Beouní? Proč by KKS mělo zadávat práci autorovi, který sice v kraji bydlí, ale v problematice, pro kterou je potřeba vydat publikaci, se nevyzná? Někde to nastěšit chápou tak, že mají vydávat v nákladu, který odpovídá potřebě jejich území. To už je lepší, protože to neovlivňuje tematikou skladbu ediční činnosti a výběr autorů. Ale znamená to, že kvalitně a žádanou publikaci, kterou by měli dostat do ruky určití lidé v kterémkoliv kraji, dostanou jen domácí a pár šťastlivců, kteří si napíší včas. A jsme u problému Sešitů dramatické výchovy: všechny svazky vyšly v nákladu 250 výtisků, a proto jsou už rozebrány. Proto také jednotlivé svazky opakují leccos z toho, co už vyšlo jindy a jinde, a jiné publikace zase chystají v dalších krajích.

Regionální systém ediční politiky lze uplatňovat u krajských nakladatelství, protože za doplnění poměrně širokou publikační činností celé řady různých zaměřených centrálních nakladatelství a poskytnutí možnost publikovat i těm autorům, na které by se jinak nedostalo, či vydávajícím knihy s tematikou, která by centrálně neměla dost širokou publicitu. Ale pro oblast ZUČ publikuje centrálně jen Ústav pro kulturně výchovnou činnost a jeho kapacita — určená všem oborům kulturně výchovné činnosti, zdaleka ne jenom oborům uměleckým — dovoluje vydávat v lepším případě asi 3 tituly ročně pro všechny divadelní a slovesné obory (tj. pro divadlo dospělých i dětí, mladé a experimentální, loutkové, pro přednes a divadlo pro děti)!

Soustavně promyšlená a organizovaná dramatická výchova je obor mladý, bez historie, bez zájmu, a proto je zdaleka všechno ještě zřetelnější než ve „velkém“ divadle. Zde se v posledních dvaceti letech začínalo od nuly, a přesto bylo uděláno nemalé práce. Existují dnes zásobníky cvičení a her, a to jak souborné, všeobecné, dejme tomu svodné, tak individuální, osobitě či dílčí, existují lidé schopní psát o dramate a dramaturgii, o režii. Kdyby existovala motivace, tlak objednávky, našli by se i autoři-scénografové a další a další. Mohli bychom mít literaturu... kdyby byly vydavatelské možnosti! Náštestí jsou i autoři, kteří píšou vlastní potřeby uspořádat a utříditi své myšlenky, kteří na vyšší honoráře či vnější úpravu publikace tak nehlídají, protože jim jde o věc. A jsou i metodici, kteří někde najdou cestu, jak vydat aspoň ten mizivý náklad, a tak vzniká nepřehledná změť různých psaní a sešitků, po nichž lidé baží, které potřebují, ale které prostě neseženou. Ale i za to, že existuje aspoň tato ediční činnost, je třeba vždy děkovat — v tomto případě jednomu metodikovi a autorům pěti publikací.

EVA MACHKOVÁ

Lodka vypuštěná z loutkářského břehu

V edici Sešity dramatické výchovy, kterou vydává Kulturní dům hl. m. Prahy, vyšel letos šestý svazek — pod názvem [S]HLEDÁNÍ (V) PROSTORU, který „z materiálu účastníků akce připravila redaktorka Ludek Richter, Alexej Pernica, Vladimír Zajíc“. Pojednává o týdenním letním [S]hledání příznivců netradičního, autorského divadla v Horním Polubném v červenci 1983. Jak uvádějí autoři, alina [S]hledání (v) prostoru vznikla mimo jiné s cílem: „pokusit se hlouběji prozkoumat vztahy mezi prostorem, proscéním, místem a divadelní výpovědí... jmenovitě pak vztahy mezi přírodou a divadlem a divadelní možností“.

Sešit obsahuje v úvodní části informace o historii [S]hledání, teoretických východiscích dílny a tři příklady divadelní práce v přírodním prostředí v minulosti i v současnosti českého divadla.

Nejzajímavější a také nejrozsáhlejší část publikace však tvoří zápisy přímých účastníků o jednotlivých představeních, která v průběhu dílny vznikla. Zachycují všech osm představení od výchozího bodu až po zamýšlený tvar (viděno očima tvůrců) v konfrontaci s dojmem diváka. Dále jsou tyto „subjektivní“ zápisy doplněny o objektivní zhodnocení, které je zaměřeno především na pojmenování výsledek tvůrce a jeho sloček, postavení přerody v něm a obecné problémy sdělnosti výsledného tvaru.

Závěrečná část publikace je pak rezervována pro vesměs kladné ohlasy účastníků [S]hledání (v) prostoru a jejich dojmy z celé akce.

RADIM SVOBODA

„JAK VZNIKLO (S) HLEDÁNÍ (V) PROSTORU? Na konci let 1980 a 1981 v Praze a 1982 v Tuchoměřicích u Prahy se sešlo několik desítek nadšených zapojících se netradičním autorským divadlem s loutkou na akci nazvané [S]hledání.“

[S]hledání je slovo složené. Skládá se z předpony „s“, naznačující směřování dohromady, zápornky „(v)“ a podstatného jména „hledání“, odvozeného od nedokonavého slovesa „hledat“ — snažit se nalézt. Správně je číst slovo „[S]hledání“ vcelku, nejlépe s malou pomlčkou mezi oběma částmi, přičemž by ve výslovnosti nemělo v žádném případě docházet k asimilaci hlásek „S“ a „h“ ani na český, ani na moravský, ani na žádný jiný způsob.

Můžeme tedy uzavřít: [S]hledání by mělo být jakési sledání souborů, jimž je společně hledání. Hledání sdělování, hledání vyjadřování, hledání výrazu — hledání vztahu k životu. Je to úsilí souborů a jednotlivců, hledajících nové cesty netradičního autorského divadla s loutkou. Neomezuje se však jen na práci s loutkou (a na loutkaře), ale jde mu o rozvíjení všech forem totálního divadla, divadla znakového, divadla metaforicky věci, prostoru... Je loutkou, vypuštěnou z loutkářského břehu do vod totálního divadla.“

LUDEK RICHTER